

dnevnopolitičke agitacije, najprije u Srbiji, a od jeseni prošle godine sve više i u Hrvatskoj.

Na taj su način građa koja je analizirana u *Hrvatskim pučkim pjesmaricama* i uvid u duhovni svijet onodobnoga hrvatskoga društva, s jedne strane ovjereni u svome evropskome kontekstu, a s druge, stavljeni u plodan suodnos uzajamne provjere sa suvremenom stvarnošću. I jedno i drugo pak čine knjigu življom i djelatnijom nego što se, možda, autorica nadala kada ju je pisala. Mnoge pjesme, prije svega rodoljubne, a pogotovo pojedinačni motivi (nekadašnja slava, zahtjev za svenarodnom slogom kao jedinom obranom od tuđinskog presizanja, proklinjanje izdajstva, vjera u sjajnu budućnost itd.), gotovo su preko noći iz rezervata pučke kulture dospjeli u samo središte društvenih previranja, te u funkcionalnom pogledu definitivno dokazali svoju duboku ukorijenjenost u kolektivnu svijest.

Kao da se ponovo odvija onaj prijelom koji autorica analizira na primjerima pjesama Filipa Grabovca u XVIII. i pjesama mladoga građanstva sredinom XIX. stoljeća, kada na mjesto kršćanske koncepcije linearnoga vremena stupa sekularizirana koncepcija cikličkoga vremena koje vodi obnovi *zlatnoga doba* Domovine i uspostavi nekadašnje veličine - pučka književnost ponovo je u funkciji *poučne društvene sugestije*. Ponovo se, također, "o političkim i društvenim problemima piše kao o karakternim svojstvima naroda koji nastupaju kao pojedinci u porodičnoj zajednici" i ponovo su uvelike na djelu oni isti principi binarne opozicije u predočivanju zbilje koji pučku pjesmu drže na okupu i "pridonose da se formira kao cjelina bez obzira na razinu njene niske obavještajnosti, književne banalnosti".

Iako formalno podijeljena u dvije studije - *Pučke tiskane pjesmarice omiljenih i rado pjevanih pjesama 19. stoljeća u poučnoj društvenoj, političkoj i književnoj funkciji* i *Književno-poučne binarne opozicije iz kojih se razvija nabožna osjećajnost u tiskanim pjesmaricama 19. stoljeća za katolički puk* - knjiga Divne Zečević objedinjena je na dubinskoj razini ne samo jedinstvenom metodologijom nego prije svega time što je, krenuvši s dvaju različitih polazišta, došla do jedinstvenoga cilja, do samih temelja na kojima se oblikuju formule i strukture pučkoga književnog fenomena. Bogat materijal, komparativan pristup i osobito lingvostilistička zapažanja vode čitatelja do onoga što mu je na volju nazvati bilo morenovskim *duhom vremena*, bilo krležinskim *našim kobnim mentalitetima*, no što je u svakom slučaju pouzdan prednacrt za neku buduću sintezu bez koje će svaka kulturna povijest Hrvatske biti nepopravljivo manjkava.

Mnoštvo naoko uzgrednih opažanja i sugestija, npr. o varijantama pjesama *Hej, Slaveni /Oj, Hrvati /Oj, Iliri* ili *Rado ide Srbini/Hrvat u vojnike* otvaraju pak novu temu kulturnih prožimanja i dijaloga, ne samo na hrvatsko-srpskoj razini, a pregledna sistematizacija glavnih strukturalnih elemenata nabožne poezije u drugoj studiji čvrsta je osnova za kontekstualizaciju svakog novopristiglog materijala.

Ivo ŽANIĆ

Zvonimir Bartolić, Hrvatski pučki pjesnik Florijan Andrašec, Zrinski, Čakovec 1988, 545 str. (Biblioteka posebnih izdanja, knj. 60)

Rijetka je mogućnost da se sve književne tvorbe nekog pučkog pisca mogu naći sabrane na jednom mjestu kao što je to slučaj s pučkim pjesmama i radovima u prozi međimurskog pučkog pjenika Florijana Andrašeca (1888-1962) popraćene iscrpnim podacima o životu i radu pisca u opsežnoj radnji Zvonimira Bartolića. Osim potrebnih

i korisnih podataka, Bartolićev uvod sadrži podosta "praznog hoda", odnosno pričanja i prepričavanja onoga što je ispjevao F. Andrašec; k tome treba upozoriti na terminološke nejasnoće između "pučke književnosti" i "pučke predaje". Autor upotrebljava termin "pučki" jedanput u smislu trećeg književnog fenomena, dok drugi put pod "pučkim" podrazumijeva usmenu predaju; također ne uočava pojavu da se pučke književne tvorevine prenose i usmenim putem. Dužna sam upozoriti na promašenu interpretaciju u kojoj Bartolić piše da je pučko kalendarско štivo "bežanrovska literatura" navodeći kao potvrdu svog ovlaštenog čitanja moje radove o pučkom književnom fenomenu i hrvatskim kalendarima prve polovice 19. stoljeća, na str. 8.

Kako je moj pristup pučkoj književnosti u spomenutim radovima - fenomenološki, to ne znači i ne može se ni u kojem slučaju ishitriti da je riječ o "bezžanrovskoj literaturi"! Isto nesnalaženje u teorijskom mišljenju pokazuje Bartolić kad piše da estetski kriterij predstavlja "zlatno pravilo" kad je u pitanju određenje umjetničkog djela i da "to zlatno pravilo u umjetnosti nikakva teorija ne može dovesti u pitanje" (str. 9)! Estetski kriterij predstavlja u povijesti književnosti - noviji kriterij u određivanju umjetničke vrijednosti djela, pa Bartolića treba uputiti na čitanje E. R. Curtiusa kako bi sa zakašnjenjem saznao da je u srednjem vijeku njegovo "zlatno pravilo" bilo nepoznato i nepostojeće. Zamorno je ukazivanje na iščašena poimanja književnosti zato što ona zadiru duboko u cjelokupnost životnog i književnog iskustva pojedinca.

Daleko je od znanstvenog mišljenja, na što Bartolić pretendira, kad pročitamo: "pučka književnost nikada nije imala sreću dospjeti u središte pozornosti nekog književnog pokreta ili neke književne avangarde" (str. 9), uz protuprimjer "sreće" usmene književnosti "koja je više od jednog stoljeća bila u središtu znanstvene i književne pozornosti najvećih imena europske intelektualne elite, posebice u doba romantizma".

Povijest književnosti nije pučka priča u kojoj netko ima sreće, a drugoga prati "peh". Upravo poradi teorije koja estetski kriterij ne smatra "zlatnim pravilom" i vrhunskim kriterijem za život književnog djela, nego pažnju usmjerava na primaoca književne poruke, dakle, upravo suprotno od Bartolićeva zaklinjanja da "nikakva teorija ne može dovesti u pitanje" njegovo "zlatno pravilo" odnosno zlatni estetski kriterij, ušla je pučka književnost "legalno" u povijest hrvatske književnosti sedamdesetih godina, a to znači da je ušla u centar književno-znanstvenog zanimanja i pažnje usmjerene na suštinsko pitanje: "Što je književnost?".

Karakterističan primjer Bartolićeva nepoznavanja pučke književnosti i popularnih tema za kojima pučki pisci najradije posežu pišući o njima uglavnom na konzervativan način, predstavlja pričanje o Andrašecovim pučkim pjesmama o ženama, popularnoj pučkoj temi o ženama kao uzroku svih iskušenja i čovjekova pada i izгона iz raja. Kao i svi pučki pisci, Andrašec je moralizator, okomljuje se na alkoholizam kod žena, temu koja predstavlja opće mjesto u pučkim kalendarskim pjesmama o "pijanim babama". Bartolić ne vidi i ne prepoznaje opće mjesto pučke književne produkcije, pa na istoj razini komentira: "Ne bi se, međutim moglo reći da je Andrašec ženama u bilo čemu ostao dužan." (str. 57)!!

Knjiga sadrži sve Andrašecove pučke pjesme i sastave u prozi, ostavštinu, kao i zbirku pjesama *Međimurske fijolice*. Bartolićeva radnja korisna je svojim faktografskim podacima o životu i radu Florijana Andrašeca, pučkog zavičajnog pjesnika.

Divna ZEČEVIĆ

U devetoj knjizi ratnih djela, koja je, kao i prethodne inicirao i financirao Fond za razvijanje i njegovanje tekovina revolucije i NOB-a općine Split tiskane su epske deseteračke pjesme - kronike o NOR-u nastale u Dalmaciji. To je prvi pokušaj antologijskog izbora novih epskih pjesama. Izabrane su iz relativno obimne građe koja je prikupljena u toku rada na knjizi, a nalaze se u sačuvanim knjižicama, umnoženim ili tiskanim u doba rata, u rukopisnim zbirkama, u pojedinačnim rukopisima i u zapisima pjesama koje su guslari pjevali.

Najviše je materijala, kako autor navodi, prikupljeno u izravnom kontaktu s pjesnicima i guslarima ili s rodbinom umrlih autora, te traganjem po bibliotekama. Nešto građe dobiveno je preko Odbora SUBNOR-a Zajednice općina Split, odnosno preko pojedinih općinskih odbora SUBNOR-a.

Knjiga ima predgovor, tekstove i dodatke.

U predgovoru *Nove epske pjesme o NOB-u i revoluciji* (18 stranica) dati su relevantni podaci o novoj epskoj poeziji, o pojedinim pjesmama i autorima, o odlikama i izdanjima pjesama i radu na pripremi zbirke.

Ivan Mimica, Za slobodu nema drugog puta, Epske deseteračke pjesme o NOB-u i revoluciji nastale u Dalmaciji, Književni krug, Split 1988, 427 str.